

IDEGENEK PESTEN

Mióta rájöttünk, hogy az idegenforgalom pénzt és jövedelmet jelent: kezdjük eltanulni azt is, hogy miképpen kell kezelni és adminisztrálni az idegent. Sok kísérletezés és tapogatózás után lassacskán megtanuljuk, hogy mit adjunk neki enni, hogy kedvében járjunk, mit mutogassunk meg neki és miképpen szórakoztassuk, hogy jól érezze magát nálunk. Arról nem is beszélünk, hogy mióta a magyar főváros idegenforgalma javul és gyarapszik, egyre-másra jelennek meg Budapestről szóló leírások, útmutatók, kalauzok, guide-k, Cicerónék, Führerek és Baedekerek, amelyekben kiki a maga szája íze és ötletessége szerint próbálja kitanítani az idegent a magyar főváros érdekességeire. Legutóbb például *Baján Gyula* kollégám szerkesztett nagyon hasznos és nagyon ötletes, képekkel tarkított *Cicerone*-t, mely öt nyelven tanítja ki a Budapestre tévedt idegent, hogy mi itt a látnivaló!

Az első pesti útmutató

Ezeket pedig azért mondom el, hogy meg emlékezhesek az első pesti útmutatóról, amely *„Der Fremde in Pesth und der Pesther in Vaterstadt“* címen épp most száz esztendeje jelent meg *Engenberger József* könyvkereskedő kiadásában *Tekusch* Ágoston tollából. Ez az okos kis könyv nyilván azért íródott németül, mert száz esztendővel ezelőtt még csaknem kizárólagosan németek voltak a mi idegeneink és nagyrészt németek voltak azok is, akik Pest-Budát látkák. A negyvenes esztendők közepén azonban már magyarnyelvű Baedeker is jelent meg a pesti könyvpiacra. Ennek *„Buda-Pesti Vezéd“* volt a címe, de praktikus és használhatóság tekintetében fel sem járt *Tekusch* kiskönyvének.

Lássuk, *Tekusch* szerint mit kell tudnia Pestről annak az idegennek, aki száz esztendővel ezelőtt Budapestre tévedt. Mindezekelőtt kioktatja, hogy nemcsak jó, hanem szükséges is, ha az idegen szabályszerűen kiállított útlevelet hoz magával. Sőt az sem baj, hogyha az útlevélén kívül ajánlólevelekkel is ellátja magát. Kitanítja az idegent, hogy ezüstpénzzel rakja meg a berzlijét. Egyébként akkoriban kétféle forint járta Magyarországon: a pengőforint, amely hatvan pengő krajcárt ért és a bankóforint, amelyért csak 24 pengő krajcárt adtak. Vasút természetesen abban az időben még nem egzisztált, úgy hogy delizsáncon, „gyors-postán“, parasztszekéren, vagy hajón közlekedtek azok, akik messzibb útra szánták rá magukat. A gyors-posta tizenkét forintért és húsz krajcárért vitte Pestről Bécsbe az embert. A rendes taksán kívül azonban ötven pengő krajcár lovaspénzt, kilenc krajcár borraivalót kellett fizetni: ezenkívül nyolc krajcár kenőpénzt (*Shmier geld*) járt a postamesternek — kullmászért. Viszont, ha nem adott kenőpénzt a postamester akkor csak négy krajcár kenőpénzt járt neki. Mikor kitalálták a vasutat és nálunk is divatba jött a vasúton való utazás, a delizsánsz intézménye megszűnt, ellenben csodálatosképpen a „Schmiergeld“ intézménye még hosszú ideig élt és uralkodott azután is.

Tekusch különben kitanítja az idegent, hogy Pesten a legjobb szállodák: a „Hét választófejedelem“ a Váci utcában, a „Vadászkürt“ a Kishíd utcában, a „Fehér hajó“ a Hajó utcában, a „Fekete Sas“ az Újvilág utcában, a „Zrinyi“ az Országúton és a „Magyar Király“ a Színház téren, amelyet ma Vörösmarty térnek neveznek. Azután jó szálloda a „Tigris“ is, a Szel utcában (Nádor ucca), jó a „Két pisztoly“ is, mely a Kálvin téren éktelenkedett és ma a

Pesti Hazai Takarékpénztár palotája van a helyén. Azt mondja *Tekusch*, hogy ezek a szállodák a maguk módja szerint mind jók, sőt egyikét-másikát kiválónak is lehetne mondani. Legalábbis jobbat az egész országban nehéz találni. Az az előnyük mindenestre megvan, hogy mindegyik kávéházzal van összekötve. A hotelszobák általánosságban ki vannak festve; legnagyobb részük jól, néha pompásan vannak bútorozva. Személyenként és naponként fűtés nélkül két-három bankóforint, vásár idején pedig négy-öt forint jár értük. Egyébként a bankóforint mai pénzre átszámítva, körülbelül a pengő értékének felelt meg.

Idegen pénz beváltására — mondja *Tekusch* — Pesten nagyon sok alkalom kínálkozik. Vannak váltóüzletek is, de különben a legtöbb kereskedőnek a pénzváltás a melléküzlete.

Hol tilos a dohányzás?!

A dohányzás úgy a Belvárosban, mint a külvárosokban meg van engedve — mondja a százéves Baedeker —, de vásár idején mellőzni kell a dohányzást azok a piacokon, amelyekben a kereskedők sátrai vannak felállítva, továbbá mellőzni kell az eráris raktárak előtt és nem szabad dohányozni — a hajóhídon.

A pesti ember minden némiképp művelt, vagy tehetős férfit *Herr von*-nak, a feleségét pedig *Frau von*-nak titulál. Magasabb állású személyeknek *Gnädige Frau*, vagy *Euer Gnaden* cím dukál. Az úrlányokat kisaszszonyoknak címezi. Alább senki nem adja. Az egyszerű *Herr*, *Madame*, vagy *Demoiselle* megszólítás igen sokszor aggodalmat keltett volna. A *Mamsell* megszólítás pedig még a női cselédség számára sem volt elég megfelelő. A *Jungfer* megszólítás pláne egészen kiment a divatból. Vendéglő témérdek van a városban. A legkedveltebbek a Redoute-épületben lévő; a „Kaszinó“ éttermei (*Lloyd* épület) a Dunaparton, az „Aranykéz“ a Régi-posta utcában, a „Három tigris“ a Színház téren, és a „Blumensstöckl“. Ezekben a vendéglőkben egy-két forintért bárki csillapíthatja déli éhségét. Ámbár vannak vendéglők, amelyekben még ennél is olcsóbb a menü. Kocsma és bormérés legalább hétszáz van Pesten. A leg híresebb a „Pipa“ nevezetű a Kishíd utcában és a „Sváb Kaszinó“ a terézvárosi Mózár-utcában. Már százévvél ezelőtt is 4 sörfőzője, 30 kvéháza és 143 fiákere volt Pestnek. *Tekusch* azt mondja, hogy a pesti flakerek túltesznek a bécsieknek. A kocsisok azonban épügye káromkodnak Pesten is, akárcsak a bécsiek. Egyébként száz évvel ezelőtt már 5 omnibusz kocsit fuvarozta a pestieket és 6 krajcárért kivitte az embert a Városligetbe.

Már száz esztendővel ezelőtt is ismerték Pesten a hónaposszoba intézményét. Olcsó pénzért bárki kapott lakást, de a cipők és csizmák tisztogatását a házbeliek nem vállalták, hanem erre a célra külön „cipőpucolót“ kellett fogadni, akinek havonta másfél forinttól, két forintig terjedő díjazás járt. Elmondja *Tekusch*, hogy minden valamirevaló házban van házmester, akinek az éjjeli tíz óra után való kapunyitogatásért ugyan nem jár semmi, de a házmesternek jogában áll fáradsága bérét kérni attól, aki esetleg elfelejtkezne a kapupénzről.

Az édeskés ízű Dunavíz

Nagy lelkesedéssel ecseteli *Tekusch*-unk, hogy különösen vásár idején mekkora a forgalom Pesten. A Duna is tele van portékál szállító hajóval. Azonban mégis az az érdekesebb, amint a Duna vizéről mond. Azt mondja, hogy „a folyam vizének édeskés, lágy íze van, amely részben a pesti és budai árkok szennvéből, részben pedig a vízbe dobott, szétmálló „egyéb mindenfélétől“ ered. „De azért — teszi hozzá szelíden — a Duna vize italnak egészséges.“ Ámbár úgylátszik, azért nem mindenki lelkesedett az egészséges dunavízért, mert a legtöbb ember, aki vizre szomjazott: dunavíz helyett mégis inkább kútvizet ivott, vagy pedig sőt, meg bort. Szász esztendővel

A Balatonfüredi Szanatóriumban

kedvezményes pouszár mellett üdülhet gyógyulhat. Szoba meleg-hideg vízzel, fűtéssel, négy-öt étkezéssel, orvosi kezelés, RADIUMOS SZEN-SAVAS fürdők, gyógydíj és borraivalók. Teljes gyógyellátás napi 15 pengőtől.

Üdülőknek 2 napos és 10 napos! weekend 30 pengő

Felvilágosítás: Balatonfüreden és Budapest, VI., Eötvös-utca 20.

ezelőtt azért volt olyan rengeteg kocsma, meg sörház Pesten.

A város legkiadósabb mulatója a Német Színház, amely a mai Haas-palota helyén állott. Ez a Német Színház, amely 4000 néző befogadására épült, 1847-ben légett, amint hogy leégtek azok a német színházak is, amelyeket ennek a pótlására később építettek az Erzsébet téren és a Gyapju uccában. Milyen különös változása az időnek, hogy manapság már tűz nélkül is leégnek a színházak. A Német Színház háta mögött állott a pompás Redoute épület, amelyet 1849-ben agyonbombáztattott *Henzi*. Most ép száz esztendeje, hogy ez a Redoute megnyílt. Tizenhat esztendőn át ez volt a legfényesebb táncterme a városnak. A Redoute hatalmas nagy termét 18 művészi csillárban 2600 gyertyaszál világította. Pazar fényt adott ez a 18 csillár — mondja *Tekusch*. Bezzeg a színházban csak olajmécsest égett. Egyébként nagy bálók és fényes táncmulatságok estek a „Hét választó“ szalájában is és híresek voltak a Lövész- és a Nőegyleti bálók, meg a Medikus és a Fogászbálók. A legelőkelőbb pesti szabó viszont száz év előtt *Domján Ignác* volt. Az ő váciuccai műhelyében és a *Mekula*, a Kgyóuccai ruhatermében készült a legelőgánsabb férfiruha. Egy jóállású díszmagyart már 627 konvenció forintért (= 1527 mai pengő) szabtak. Zongorát a Bálvány uccában, *Szabó Vilmos* bótjában vásárolt akkoriban a zenekedvelő magyar. Díszműárút *Testorján* a Váci uccában, a „Tör“-höz címzett boltban; üvegárut *Girgl Ignác*nál a Vörös rák-hoz címzett kereskedésben vásárolt a száz év előtti pesti ember. Az a ház különben, amelyben *Girgl* boltja volt: a Váci ucca és a Régi posta ucca sarkán állott és az egész házat rák-ház-nak hívták. Ebben a házban volt dr *Erlanger* matematikai, optikai és fizikai eszközökkel áruoló kereskedése is. Erlangernek is „Vörös rák“ volt a cégére. Egyébként ez az Erlanger volt az akkori idők *Calderóni*-ja. Keztyűt a „Fehér hajó“ fogadóban levő keztyűsboltban, a Szervita templommal szemben; illatszert *Bécs* János „Köln városához“ címzett üzletében vásároltak a nők (a Nagy Kristóffal szemben). Tajtékpipái *Fuchs* Krisztián árult, porcellánt a bécsi porcellángyár váciuccai boltja. Híres volt *Stángl* Károly ékszerüzlete a Kgyó uccában és *Prantner* ezüst boltja. A legnagyobb piperekereskedés az Uri uccában ékeskedett és a leggyönyörűbb kocsikat *Vesztermayer* uram Három dob ucca sarkán levő műhelyében gyártották. Hamis ékszereket *Guttman* Józsefnél, a Váci uccában és *Seefelner*-nél a Kgyó uccában vásároltak azok, akiknek aranyra, ezüstre nem tellett...

Istenem, hova lettek ezek a boltok és hova lett az a száz év előtti Pest, amelyről *Tekusch* Ágoston olyan lelkesedve és annyi szeretettel mesél azoknak az idegeneknek, akik 1833 táján Pestre vetődtek?!

Pásztor Mihály

Szeszesital-diktátort neveztek ki Amerikában

Washingtonból jelentik: *Roosevelt* Joseph H. Choate az italmérsi tanács elnökévé nevezte ki. Choate valóságos szeszesital-diktátor lesz, mert az ő kezeiben lesz az italmérés szabályozása, italmérsi jogok adományozása, a szeszcsempészés kiirtása és az italbehozatali hányadoknak a külföldi államok között való felosztása. Az utóbbi feladat lesz a legkényesebb, mert máris megindult a verseny a behozatali hányadok fölémeléséért. Főként a francia, a spanyol és az olasz nagykövet, a portugál és a chilei követ, továbbá Kanada és az ír szabadállam képviselői láthatók gyakran Choate előszobájában.

karácsonyi harang. Van ideje, hogy örömet en ön magának és kedves családjának.

ramofón értékes, maradandó és olcsó ajándék

TEIN ZSIGMOND villanszerelési gramofón és rádióvállalat

VÁNY UCCA EGY SZÁM

yzék ingyen. * Telefon. 802-80.